

lige. Således diskuteres det blandt historikere sjældent, hvilken *interesse* litteraturhistorier har, det er på forhånd givet at sådan nogle er det vigtigt at få skrevet. Det, der altså for mig at se kan være interesse for at få fra historisk eller historistisk hold, er redegørelser for, *hvorfor* man ønsker at arbejde litteraturhistorisk, eller hvilken *funktion* man mener et sådant arbejde kan have (jeg ser naturligvis bort fra at historisk arbejde i nogles øjne er ligesom mere rigtigt og dermed sikrere meritering, hvad der måske for nogen kan bestemme emnevalg). Hvis en sådan diskussion blev ført, ville det ganske givet vise sig, at der til grund for megen historisk forskning ligger uerkendte, overtagne eller, i de hæderlige tilfælde, reflekteret tilegnede synspunkter af historiefilosofisk, livsanskuelsesmæssig eller lignende art. Der kan gives mange begrundelser for at beskæftige sig med fortidig litteratur, men de er ikke alle lige gode og ingen af dem er 'rent videnskabelige'. Den ureflekterede historiske forskning har som sagt ingen interesse. Pladsen tillader ikke at føre *denne* diskussion om litteraturforskningens historiske aspekter, kun at antyde af hvilken art, den bør være. Hvortil ovenstående bemærkninger skulle tjene. Af mere postulerende art må en erklæring om, at de ovenfor positivt anførte sider af strukturalismen for mig at se er et af de væsentligste bidrag til den dialektisk-semiologiske litteraturforskning, jeg ser for mig, forblive. Men debatten fortsætter jo.

Peter Madsen

Hans Sørensen

Begrebet diakroni inden for litteraturforskningen

J. Greimas har i *Sémantique Structurale*, afsnittet *les procédures de description* (pp. 141 - 171) givet visse anvisninger, der her skal overvejes. Det er især hans anvendelse af begrebet *diakroni*, der skal tages op. S. 145 læser man, at "en enkelt sprogudøvers diskursive manifestation forløber nødvendigvis på den diakroniske akse; den kan antage figurativ form (poesi) eller ikke-figurativ form (æstetiske teorier) [la manifestation discursive d'un seul locuteur se déroule nécessairement sur l'axe diachronique; elle peut prendre la forme figurative (poésie) ou non figurative (théories esthétiques)]". Denne sætning kan give anledning til misforståelse; den kan accepteres, hvis man med "en enkelt sprogudøvers diskursive manifestation" tænker på den sprogbrugers plands inden for det kontinuum, der kan kaldes "sprogudøvelse på fransk", men den er næppe acceptabel, hvis det anførte udtryk skal kunne bruges om de særlige manifestationer, der kaldes værker (litterære eller ikke litterære); Greimas antyder denne tolkning ved i parentes at angive ordene "poésie" og "théories esthétiques". Nu er det således, at poetiske og æstetiske værker fra et vist synspunkt nok kan indgå i det diakrone plan, for så vidt som de markerer etaper inden for det "forløb", der kan kaldes "fransk poesis udvikling fra oldfransk til vore dage", eller det "forløb", der kan kaldes "fransk æstetisk teoris udvikling" inden for det samme tidsrum. Men sætningen har ikke længere nogen mening, hvis der tænkes på det "forløb", der går fra et digts begyndelse til dets afslutning, eller fra et æstetisk teoretisk værks første ord til det afsluttende teorem. Ganske øjensynlig er der tale om *to former for forløb*, som det er nødvendigt at adskille.

Greimas' fremstilling kan føre til en underkendelse af denne skelnen når han p. 149 erklære, at "det faktum, at en manifestation inden for sproglig realisation (*manifestation de parole*) i tiden er adskilt fra en anden tilsvarende manifestation ved et interval på 3 sekunder eller ved et interval på 300 år, ikke ændrer noget som helst ved deres indbyrdes forholds diakrone karakter" [le fait qu'une manifestation de parole se trouve séparée, dans le temps, d'une autre manifestation de parole par un intervalle de 3 secondes ou par un intervalle de 300 ans ne change rien à la nature diachronique de leur relation']. Dette kan kun opfattes som rigtigt, hvis det diakrone henviser til et åbent forløb i det historiske perspektiv.

Fortsettelsen hos Greimas: "Altså er alt diakronisk inden for betydnings manifestation" [Ainsi, tout est diachronique dans la manifestation de la signification] er imidlertid betænkelig ved den absolutte form, fordi den

åbner en risiko for at indrangere to forskellige former for ikke-permanens under begrebet diakroni, nemlig:

a) en given teksts forløb fra det første ord til det sidste, f.eks. fra verset *C'est en vain qu'un Parnasse un téméraire auteur til Plus enclin à blâmer que savant à bien faire* (Boileau *Art Poétique* I, 1 – IV, 236); b) det litterære forløb, der går fra *Art Poétique* af Boileau (1674) til Verlaine: *Art Poétique* (1874).

Dette vil sige, at diakroni i egentlig forstand kan man fra et vist synspunkt erkende i forholdet mellem Bernanos' første novelle *Madame d'Argent* (1919/21) og hans sidste roman *Monsieur Ouine* (1931/40), nemlig når man opfatter dette tidsrum som et "åbent forløb", idet det forudsættes, at forfatterskabet kunne fortsætte ud over *Monsieur Ouine*; men derimod vil man ikke kunne erkende diakroni i egentlig forstand mellem sætningerne *Ma paroisse est une paroisse comme les autres* (Indledn. til Bernanos: *Journal d'un curé de campagne*) og sætningen *Je crois qu'il est mort aussitôt* (slutsætning i samme roman), der fra et vist synspunkt må anskues som et "lukket forløb". Det sidstnævnte forløb kan opfattes som åbent, forsåvidt som det anskues som et led i en (endnu) uafsluttet roman, hvis titel kunne blive *Journal d'un curé de campagne*, og hvis tilblivelseshistorie er skitseret i Pléiade-udgaven af Bernanos' romaner.

Dette skulle gøre klart, at der kan opstå en eklatant misforståelse, hvis man opfatter følgende sætning hos Greimas: *Tout texte, par conséquent, est à la fois permanence et diachronie* (ib) uden helt klart at erindre, hvad der er udviklet ovenfor, idet Greimas under det diakroniske indrangerer den hypotaktiske artikulering af de sekundære strukturer. Hvis han hermed mener, at det faktiske "hypotaktiske" forløb er diakronisk bestemt, er hans fejltagelse eklatant, og man må i alt fald advare mod formuleringen i hans tekst, der kan give anledning til forkert tolkning.

Der gives således to former for "diakroni", eller bedre to former for forløb, som det er nødvendigt at skelne skarpt fra hinanden; og det forekommer mig uheldigt, at Greimas i sit såkaldte *corpus diachronique* (skema s. 150) indrangerer såvel de såkaldte "fundamentale strukturer" (som han netop s. 149 har henført til begrebet *permanence*) som de "historiske og stilistiske strukturer" (der øjensynlig hører til de sekundære strukturer), idet hele dette apparatur hænges op på begrebet *durée* ("varighed" el. "konstans"), der får tilkendt tre forskellige "længder": korte (stilistiske), middelstore (historiske) og lange (fundamentale). Tanken bag ved dette er, at synkroniens normale "fungering" (*fonctionnement*) dog er diakronisk (cf. "... du fonctionnement normal – pourtant diachronique – d'une synchronie..."). Det ser ud, som om Greimas ønsker at bevare begreberne synkroni og diakroni og samtidig ophæve forskellen mellem dem. Man kan naturligvis sige, at *une cure psychanalytique* (Greimas s. 151) er en form for æg-

te diakroni, men hvis han også mener, at fremstillingen af den psykoanalytiske kur (f.eks. af patienten til sygejournalen, eller af psykiateren, der teoretiserer over den) er diakronisk i nøjagtig samme forstand, da må man protestere. Protesten kan formuleres generelt således: en cirkel er rund, men beskrivelsen af cirklen og dens egenskaber er noget ganske andet; den er hverken cirkel eller rund.

På det litterære område foreslås det da ikke at lytte til Greimas ord om *zônes d'enchevêtrement*, når det drejer sig om at foretage periodisering af litteraturens historie (s.154), men derimod at definere et bestemt *stratum* over for et andet *stratum* og fortsætte sådanne definitioner på grundlag af de tekster, der findes inden for en kortere eller længere litterær periode. Derved vil man kunne opnå en klar afgrænsning af de trin, en given litteratur gennemløber. Hvis Greimas' *zônes d'enchevêtrement* skal bruges til noget, da må man definere dem anderledes, nemlig som struktur- eller stilfænomener i det enkelte værk, der røber, at dette værk ikke entydigt lader sig henhøre til et givet *stratum*. Kun på denne måde vil det være muligt at gennemføre den periodisering, som Greimas omtaler (s.150) og få brugbare definitioner af begreber som "barok", "klassik", "oplysning" "følsomhed", "romantik", "realisme" osv. Det bliver nok en kende mere besværligt, end det tager sig ud hos Greimas, men givetvis også bedre.